

CHANGEMAKER

YHTEINEN PALLO

OPAS KRIITTISEEN GLOBAALIKASVATUKSEEN

SISÄLLYS

1. Lukijalle	3
2. Mikä globaalikasvatus?	4
Mitä globaalikasvatus on?	4
Miksi globaalikasvatusta tarvitaan?	4
Globaali etelä ja globaali pohjoinen	5
3. Yhteiskunnan rakenteet	6
Rakenteet luovat epäoikeudenmukaisuutta	6
Kaksi esimerkkiä: Ilmastokriisi ja vammaisten oikeudet	7
Kuka on etuoikeutettu?	8
Agenda2030: Kohti rakenteellista oikeudenmukaisuutta?	9
Harjoitteet	10
4. Näkökulmia maailmaan	11
Mitä ovat ennakkoluulot ja stereotypiat	11
Kenen äänellä puhutaan?	12
Kuvat vaikuttavat maailmankuvaamme	13
Näkökulmia köyhyyteen	14
Esimerkkejä stereotypioista	16
Harjoitteet	18
5. Kehitys	20
Mitä kehitysyhteistyö on?	20
Mitä kehitysyhteistyö tekee?	21
Valkoinen pelastaja	22
6. Vaikuttaminen	25
Vaikuttaminen globaaleihin kysymyksiin – kootut vinkit	25
Vaikuttamisen tasot	27
7. Lopuksi: Tärkeintä on olla avoin uudelle	29
Changemaker	30
Keskeiset käsitteet	32
Lähteet ja materiaalit	34

1. LUKIJALLE

Elämme globaalissa maailmassa, jossa olemme yhä tiiviimmin yhteydessä toisiimme. Millaiset ilmiöt vaikuttavat arjessamme? Entä miten globaalit kysymykset näkyvät meidän jokaisen elämässä?

Me oppaan kirjoittajat olemme Changemakerin vapaaehtoisia. Pohdimme globaaleja kysymyksiä arjessa, opinnoissa, töissä ja vapaaehtoistoiminnassa. Haluamme rakentaa parempaa maailmaa ja auttaa muita tekemään samoin.

Emme ole kaikessa asiantuntijoita emmekä edusta kaikkia ihmisryhmiä tai kokemuksia. Käsityksiämme maailmasta värittävät väistämättä ryhmät, joihin kuulumme. Vaikka omat kokemuksemme ovat rajoittuneita, oppaassa haluamme tuoda esiin mahdollisimman monia näkökulmia maailmaan.

Oppaan näkökulmana on kriittinen globaalikasvatus, jossa keskeistä on maailmassa vallitsevien rakenteiden ja valtasuhteiden ymmärtäminen sekä niihin vaikuttaminen. Oppaan tarkoituksena on herätellä lukijoita pohtimaan globaaleja kysymyksiä omassa elämässä sekä ympäröivässä maailmassa. Uuden oppiminen ja omien ajattelutapojen muuttaminen eivät pääty koskaan. Voimme päivittäin pyrkiä ymmärtämään maailmaa paremmin.

Antoisia lukuhetkiä!

Changemakerin materiaalityöryhmä

Anna, Anne, Laia, Petteri, Saana, Sanna, Sini ja Helmi

2. MIKÄ GLOBAALIKASVATUS?

MITÄ GLOBAALIKASVATUS ON?

Globaalikasvatus on toimintaa, joka tukee kaikenlaisten ihmisten kasvua aktiiviseen maailman-kansalaisuuteen. Globaalikasvatuksessa pyritään vaikuttamaan ihmisten arvoihin, asenteisiin, tietoihin ja taitoihin ja siten muuttamaan maailmaa paremmaksi paikaksi.

Globaalikasvatuksen tarkoituksena on auttaa meitä ymmärtämään, että paikalliset ja globaalit ilmiöt vaikuttavat ihmisten arkeen eri tavoin kaikialla maailmassa. Tässä oppaassa tarkastelemme muun muassa etuoikeuksia, ennakoluuloja ja rakenteellista epäoikeudenmukaisuutta. Tällaisilla ilmiöillä on myös laajemmin merkitystä siihen, miten maapallomme ja sen asukkaat voivat.

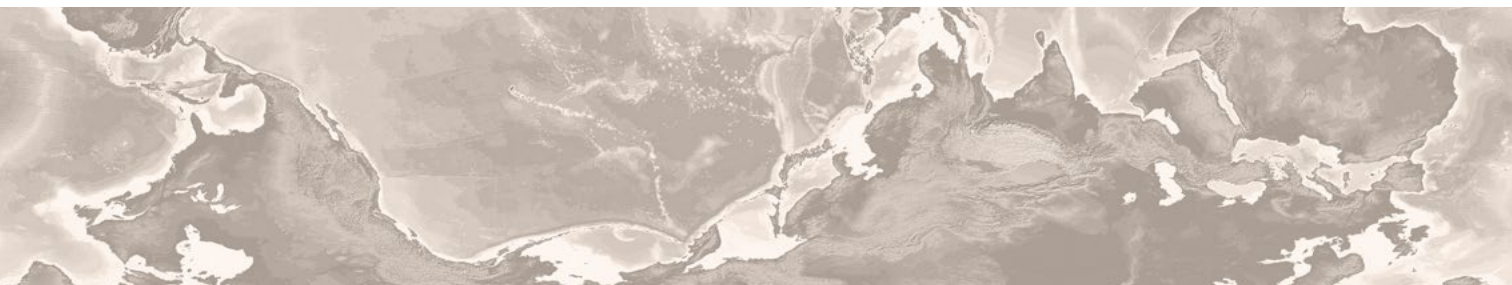
Globaalikasvatukseen kuuluu ajatus siitä, että laajoihin ja monimutkaisiin teemoihin voi vaikuttaa omilla teoillaan. Sille on ominaista myös oman ajattelun ja toiminnan kriittinen tarkastelu. Kukaan meistä ei ole valmis tai täydellinen, eikä meidän tarvitsekaan olla.

MIKSI GLOBAALIKASVATUSTA TARVITAAN?

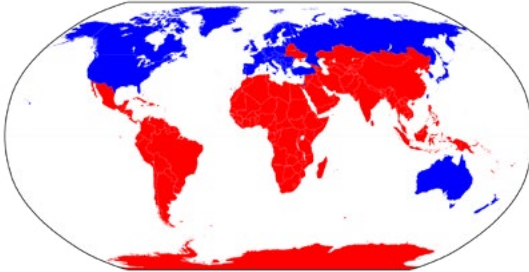
”Yksikään ihminen ei ole saari”
John Donne

Toisinaan joillekin kansoille, kulttuureille ja valtioille tulee houkutus ajatella, etteivät ne tarvitse muita kansoja, kulttuureja tai valtioita. Usein tällaiseen ajatteluun liittyy käsitys oman ryhmän paremmuudesta. Tällöin helposti unohtuu se, että kaikilla ihmisillä on yhteinen koti, maapallo. Siitä huolehtiminen on ihmiskunnan yhteinen tehtävä.

Kaikkien ihmisten kokonaisvaltainen hyvinvointi ja elämä oikeudenmukaisissa yhteiskunnissa on jokaisen yksilön etu. Onkin tärkeää osoittaa myötätuntoa ja solidaarisuutta niitä kohtaan, joita vallitseva järjestelmä kohtelee epäoikeudenmukaisesti. Maailmanlaajuisten, jokaisen ihmisen elämään vaikuttavien ilmiöiden ratkaisemiseen tarvitaan yhteistyötä. Samoin kuin yksikään ihminen ei ole saari, yksikään valtio tai kansa ei pärjää yksin.

GLOBAALI ETELÄ JA GLOBAALI POHJOINEN

Globaali pohjoinen = maailman rikkaat alueet, joissa tulo- ja hyvinvointitaso on korkea.

Globaali etelä = maailman alueet, joissa tulotaso on matala ja köyhyys yleisempää kuin globaalissa pohjoisessa.

Globaali etelä ja pohjoinen esitetään usein kuvan osoittamalla tavalla, sillä suuri osa maailman köyhistä elää eteläisellä pallonpuoliskolla. Globaali etelä ja pohjoinen eivät kuitenkaan rajoitu niiden maantieteelliseen sijaintiin, sillä eri maiden sisällä osa ihmisistä saattaa olla hyvin rikkaita ja osa hyvin köyhiä ja siten kuulua globaaliin etelään tai pohjoiseen. Jaottelusta on olemassa erilaisia esityksiä, joissa näkyvät esimerkiksi poliittiset ja historialliset taustatekijät.

Globaalin etelän ja pohjoisen erottelussa on kyse myös vallasta. Globaalin etelän ihmisillä ei usein ole samanlaisia mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskuntaan tai omaan elämäänsä kuin globaalin pohjoisen ihmisillä.

Vallan epätasaisen jakautumisen taustalla on

siirtomaahistoria, jonka saatossa rikkaat länsimaat alistivat globaalin etelän kansoja ja riistivät alueilta luonnonvaroja. Kolonialismin jäljet näkyvät monessa maassa edelleen. Globaalin etelän ja pohjoisen välillä on myös rakenteellisia eroja, joiden vuoksi globaalin etelän asema on pohjoista heikempi. Rakenteelliset erot näkyvät esimerkiksi vuonna 2019 alkaneen koronapandemian rokotekilpailussa, jossa rikkaat maat haalivat rokotteita yli oman tarpeensa. Sen sijaan pandemiasta eniten kärsineet globaalin etelän maat jäivät rokotekilpailussa häntäpäähän.

Globaaliin etelään kuuluvat ihmiset ovat yleensä haavoittuvassa asemassa, ja heidän näkemyksensä jäävät helposti huomiotta. Tästä syystä on tärkeää kuunnella globaalin etelän ääniä.

Kuuntele Globalisti-podcastin johdantojakso:
"Mikä ihmeen globaali etelä?"

3. YHTEISKUNNAN RAKENTEET

RAKENTEET LUOVAT EPÄOIKEUDENMUKAISUUTTA

Rakenteet ovat yhteiskunnassa ja maailmassa vallitsevia ajatuksia, järjestelmiä ja toimintatapoja, jotka ovat luonteeltaan melko pysyviä. Rakenteiden takana ovat aina ihmiset, joskin yhden ihmisen on vaikea muuttaa niitä.

Rakenteet ovat epäoikeudenmukaisia, jos ne asettavat ihmisiä eriarvoiseen asemaan.

Epäoikeudenmukaiset rakenteet suosivat tiettyjä ihmisiä ja syrjivät toisia. Rakenteet hyödyttävät usein niitä, joilla on jo valtaa, ja aiheuttavat hankaluuksia niille, joilla on vähemmän mahdollisuuksia toimia yhteiskunnassa.

KAKSI ESIMERKKIÄ: ILMASTOKRIISI JA VAMMAISTEN OIKEUDET

Ilmastokriisin synnystä ovat pääosin vastuussa rikkaat globaalin pohjoisen maat, jotka ovat kuluttaneet ja saastuttaneet merkittävästi. Eniten kriisistä kärsivät globaalin etelän köyhyyttä kokevat ihmiset, jotka kuluttavat vähiten maailmassa. Globaalin pohjoisen kuluttamat tavarat tuotetaan pääasiassa globaalin etelän maissa, joissa valmistus lisää entisestään päästöjä. Eteläisen pallonpuoliskon maissa ilmastokriisin seuraukset ovat jo pitkään olleet vakavia, kun taas globaalissa pohjoisessa niistä ei ole vielä jouduttu kärsimään samassa mittakaavassa. Suomen ilmaston on sanottu jopa hyötyvän ilmastomuutoksesta, kun kasvukausi pitenee ja talojen lämmittämisen tarve vähenee. Ilmastokriisissä ei siis ole kyse vain yksilöistä, vaan epäoikeudenmukaisten rakenteiden kehästä, jossa globaali pohjoinen hyötyy ja globaali etelä kärsii. Toisaalta kriisi tulee koskettamaan kaikkia maailmassa, kun elinolot ja ruoantuotanto eteläisellä pallonpuoliskolla hankaloituvat entisestään.

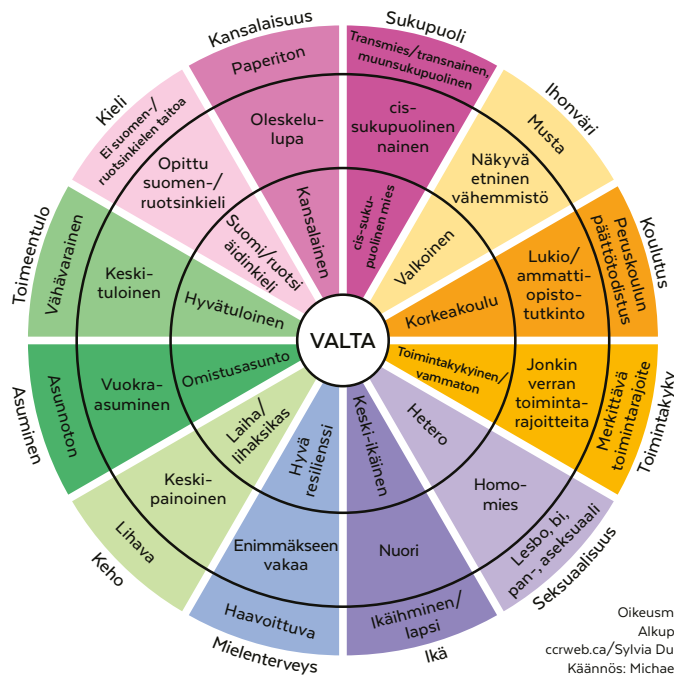
Tiesitkö – jos kaikki ihmiset kuluttaisivat yhtä paljon kuin suomalaiset, tarvittaisiin yli kolme maapalloa.

Yhteiskunnat on rakennettu pitkälti vammaistomien ihmisten ehdoilla. Vammaisille ihmisille kuuluvat kaikki samat oikeudet kuin vammattomille, mutta heidän oikeuksiensa toteutumiselle on esteitä. Pyörätuolia tarvitseva ihminen ei välttämättä pääse liikkumaan, jos pyörätuolia, rampeja ja hissejä ei ole. Näkövammaisen ihminen puolestaan voi tarvita pistekirjoitusta tai erityiset silmälasit. Etenkään maailman köyhimmissä maissa vammaiset ihmiset eivät välttämättä saa tarvitsemaansa tukea ja palveluita eivätkä siten pääse osallistumaan yhteiskuntaan täysivaltaisesti. He saattavat myös kokea syrjintää vammansa vuoksi.

KUKA ON ETUOIKEUTETTU?

Etuoikeuskehän* tarkoituksena on havainnollistaa, millaisia etuoikeuksia ihmisillä voi yhteiskunnassa olla ja millaisia asioita ja piirteitä yhteiskunnassa arvostetaan. Ihmisillä, joilla on paljon etuoikeuksia tai arvokkaina pidettyjä ominaisuuksia, on myös valtaa.

- » Tutki etuoikeuskehää ja pohdi, mihin kohtiin itse sijoitut.
- » Millä kehän kohdilla voit liikkua elämäsi aikana?
Entä millä kohdilla et?
- » Millä tavoin elämäsi olisi erilaista, jos sijoittuisit kehällä eri kohtiin kuin nyt?
- » Mitkä etuoikeudet ovat näkyviä ja mitkä näkymättömiä?

Etuoikeus = oikeus, jota kaikilla ihmisillä ei ole. Etuoikeus voi olla esimerkiksi sitä, että ihminen täyttää yhteiskunnan odotukset jonkin ominaisuuden suhteen. Osa etuoikeuksista ihmisellä on syntymästä asti ja osa niistä voi muuttua elämän aikana. Osa taas on pysyviä. Mitä enemmän ihmisellä on etuoikeuksia, sitä enemmän hänellä on valtaa yhteiskunnassa.

Intersektionaalisuus = Intersektionaalisessa ajattelussa pyritään tunnistamaan, millaisiin ryhmiin ihmiset yhteiskunnassa kuuluvat ja miten nämä ryhmät risteävät. Eri ryhmiin kuulumalla ihmiset voivat nauttia etuoikeuksia tai kohdata esteitä ja syrjintää. Käsitteen on alun perin kehittänyt **Kimberley Crenshaw**, joka tutki mustien naisten kokemaa syrjintää. Mitä useammasta syystä ihminen kohtaa syrjintää, sitä haavoittuvammasa asemassa hän on yhteiskunnassa.

*Etuoikeuskehä on suuntaa antava työkalu etuoikeuden hahmottamiseen. Etuoikeuskehä on yksi esitys etuoikeudesta, ei ainoa. Eri maissa, alueilla ja tilanteissa kehä voi näyttää hyvin erilaiselta. Esimerkiksi uskontokunta voi tiettyssä kontekstissa olla hyvin tärkeä kategoria kehällä ja vaikuttaa ihmisten yhteiskunnalliseen asemaan.

AGENDA2030: KOHTI RAKENTEELLISTA OIKEUDENMUKAISUUTTA?

» Pohdi: Miltä maailma näyttäisi, jos Agenda2030 -tavoitteet toteutuisivat kaikkialla maailmassa?

YK, Ulkoministeriö

YK:n kestävä kehityksen tavoitteet ovat nykyään tärkein maailman kehitystä johtava ohjelma. Agenda2030 koostuu 17 tavoitteesta. Niille on määritelty mittarit, ja jokainen valtio on velvollinen raportoimaan tavoitteiden etenemisestä. Tavoitteet koskettavat kaikkia maailman maita, eivät vain globaalia etelää.

Agenda2030 -tavoitteita on mahdollista eritellä ja arvottaa monin eri tavoin. Eri valtioilla on haasteita eri tavoitteiden kanssa. Tärkeintä on huomioida, että eri tavoitteet liittyvät kiinteästi toisiinsa, eikä yksikään valtio ole saavuttanut niitä kaikkia.

HARJOITTEET

ROOLIKORTTIHARJOITE

Tehkää Changemakerin roolikorttiharjoite. Harjoite löytyy Changemakerin verkkosivuilta changemaker.fi/materiaalit

OIKEUDENMUKAISUUDEN TOIMINTASUUNNITELMA

Pohtikaa, miten ryhmänne voisi olla reilumpi kaikille. Tehkää 3–5 kohdan toimintasuunnitelma, jossa sovitte, miten edistätte oikeudenmukaisuutta ja yhdenvertaisuutta ryhmässänne.

Koettakaa ajatella ryhmän toimintaa erilaisten ihmisten näkökulmista. Pohtikaa myös, miten kaikki voivat osallistua ryhmän toimintaan tasavertaisesti ja tuntea olonsa turvallisiksi.

Harjoite voidaan tehdä ensin pienemmissä ryhmissä. Tuotosten pohjalta kootaan koko ryhmän yhteinen toimintasuunnitelma, jonka kaikki allekirjoittavat. Voitte käyttää apuna esimerkiksi Allianssin turvallisemman tilan periaatteita.

EPÄREILU KILPAILU

Pelatkaa epäreilua kilpailua. Toinen joukkue pelaa tavallisilla säännöillä, toiselle taas asetetaan peliä hankaloittava sääntö. Pelin jälkeen kysytään, miltä kummastakin joukkueesta tuntui. Keskustelussa nostetaan esiin, että syrjintää tai epäreilua kohtelua ei välttämättä huomaa, jos se ei osu omalle kohdalle. Samoin todetaan, että esteitä kohtaavat ihmiset usein joutuvat tekemään etuoikeutetumpia enemmän töitä samat asiat saavuttaakseen. Keskustelussa voidaan myös ideoida, miten asetelma olisi voinut olla reilumpi (esim. toinen joukkue olisi ottanut osan pelaajista pois kentältä, antanut omaa aikaansa toiselle joukkueelle tai tarjonnut omia palikoitaan).

Ideoita epäreiluun kilpailuun:

- » Jalkapallo erikokoisilla joukkueilla tai niin, että toinen joukkue pelaa ylämäkeen
- » Palapeli tai legopalikoiden kokoaminen aikaa vastaan niin, että toiselta joukkueelta puuttuu paloja tai sillä on vähemmän aikaa käytettävissä
- » Joukkueet leikkaavat paperista kuvioita aikaa vastaan niin, että toisen joukkueen jäsenet joutuvat käyttämään itselleen heikompa kättä
- » Keksi oma epäreilu kilpailu!

4. NÄKÖKULMIA MAAILMAAN

MITÄ OVAT ENNAKKOLUULOT JA STEREOTYPIAT

Stereotypiat ovat yleistyksiä ja kärjistyksiä ihmisistä ja ihmisryhmistä. Ne voivat kohdistua muun muassa kulttuuriin, kansallisuuteen, uskontoon, kieleen ja sukupuoleen. Stereotypiat voivat olla myönteisiä tai kielteisiä, mutta ne ovat aina yksinkertaistuksia eivätkä huomioi ihmisten moninaisuutta.

Stereotypiat voivat johtaa ennakkoluuloihin. Ennakkoluuloilla tarkoitetaan mielikuvia ja käsityksiä, joita olemme luoneet ihmisistä tai asioista ennen niihin tutustumista. Ennakkoluulot voivat kohdistua esimerkiksi johonkin ihmisryhmään, kulttuuriin, maahan tai maanosaan.

Yhteiskunta luo, ylläpitää ja syöttää meille stereotypioita marginalisoiduista tai kaukaisista ihmisryhmistä. Tämän lisäksi jokin ryhmä saattaa paitsi loistaa poissaolollaan julkisessa keskustelussa myös kokea siihen

osallistumisen haastavana. Vaarana on, että muodostamme käsityksemme maailmasta liian yksipuolisista lähteistä.

Ennakkoon luodut käsitykset ja mielikuvat ovat ihmisille luonnollisia, ja meillä kaikilla on niitä. Mielikuvia voi muuttaa oppimalla tiedostamaan, sanoittamaan ja kyseenalaistamaan omia ennakkoluuloja ja stereotypioita.

Stereotypiat ja ennakkoluulot voivat kummuta tahattomasta tietämättömyydestä tai tahallisesta leimaamisesta, jossa tietystä ryhmästä luodaan ja ylläpidetään negatiivista kuvaa. Stereotypiat ja ennakkoluulot ovatkin vahingollisia silloin, kun ne johtavat syrjintään ja ylläpitävät eriarvoisuutta enemmistö- ja vähemmistöryhmien välillä. Asenteita voidaan kuitenkin avartaa ja purkaa globaalikasvatuksella ja kriittisellä ajattelulla.

Rodullistaminen = Ihmiseen liitetään ihonväriin ja oletettuun etniseen taustaan liittyviä stereotypioita ja ennakkoluuloja, joista hän ei tunnista itseään. Rodullistettua ihmistä kohdellaan eri tavoin kuin valkoista. Rodullistaminen on rasismien muoto.

Mikroaggressio = Kysymyksiä, tekoja ja kommentteja, jotka ylläpitävät rasistisia stereotypioita. Esimerkiksi kysymällä ei-valkoiselta ihmiseltä mistä hän on kotoisin, kysyjä osoittaa samalla ajattelevansa ettei tämä voi esimerkiksi ihonväriinsä vuoksi olla täysin suomalainen. Mikroaggressioiden kohteelle toistuvat kysymykset ja muistutukset erilaisuudesta voivat olla loukkaavia ja kuormittavia.

Tatu Blomqvist/Kirkon Ulkomaanapu

KENEN ÄÄNELLÄ PUHUTAAN?

Ennakkoluulot syntyvät yleensä valtaväestön kautta. On tärkeää huomioida, kenen näkökulmasta asioista puhutaan ja kenen ääni pääsee kuuluviin yhteiskunnassa ja mediassa. Kun puhutaan nuorista, kuullaanko nuoria? Kun puhutaan maahanmuuttajista, kuullaanko maahanmuuttajia? Kun puhutaan romaneista, kuullaanko romaneita?

Kun puhutaan ihmisten mahdollisuuksista vaikuttaa ja tulla nähdyksi yhteiskunnassa, puhutaan myös vallankäytöstä ja valtasuhteista. Jos vallassa oleva ryhmä ylläpitää kapeita käsitteitä vaikkapa joistakin ihmisistä, vähemmistön tai hiljennetyn ryhmän voi olla vaikea saada ääntään kuuluviin ja muuttaa näitä suppeita mielikuvia. On myös syytä muistaa, että vaikka globaaliin etelään kuuluvat ihmiset eivät ole määrällinen vähemmistö maailmassa, epätasa-arvoisten valtarakenteiden takia heidän ajatuksensa harvoin saavat samanlaista huomiota kuin globaalin pohjoisen suurvaltojen ihmisten.

Jokainen ihminen on yksilö ominen erityispiirteineen! Silti moni ihminen nähdään yhteiskunnassa vain niiden ryhmien kautta, joihin hän kuuluu.

Yksinkertaistavat kuvaukset ovat haitallisia kaikille, eikä ketään ihmistä tulisi nähdä vain asian tai ryhmän edustajana.

KUVAT VAIKUTTAVAT MAAILMANKUVAAMME

Kuvat, joita arjessamme näemme, muokkaavat käsityksiämme ihmisistä ja elämästä eri puolilla maailmaa. Jos toistuvasti näemme yksipuolisia kuvia mistä tahansa ryhmästä, saamme vain kapean käsityksen heidän elämästään. Erityisesti globaalissa etelässä asuvien ihmisten arki esitetään kuvissa usein pelkkänä kärsimyksenä. Kuvat vaikuttavatkin siihen, miten suhtaudumme globaalin etelän eri maihin ja niistä tuleviin ihmisiin.

Jos jatkuvasti altistumme kuville, jotka esittävät elämän eteläisen pallonpuoliskon maissa köyhyytenä ja kurjuutena, on helppo alkaa ajatella, että tämä on ainoa todellisuus noilla alueilla. Toisin sanoen köyhyyttä ja kurjuutta korostavat kuvat vahvistavat stereotypioita ja ennakkoluuloja ja voivat siten lisätä rasismia ja syrjintää. Esimerkiksi Afrikan maiden asukkaat esitetään länsimaaisessa mediassa usein passiivisina kärsijöinä ja avun vastaanottajina. Kuvissa harvoin näkyy Afrikan maiden monimuotoisuus tai paikallisten ihmisten työ elinolojen parantamiseksi.

KUN NÄET KUVIA GLOBAALIN ETELÄN MAISTA, POHDI SEURAAVIA KYSYMYKSIÄ:

- » Mitä kuva viestii? Miksi tällainen kuva on valittu? Halutaanko kuvalla esimerkiksi herättää jokin tietty tunne?
- » Toteutuvatko kuvatus ihmisen oikeudet – onko häneltä saatu lupa kuvan ottamiseen ja käyttämiseen? Käytettäisiinkö tällaista kuvaa, jos kyseessä olisi Suomi tai joku muu länsimainen maa?

» Katsokaa War Child Hollandin video ”Batman” ja pohtikaa, mikä on videon viesti ja millaista kuvastoa siinä käytetään:

<https://www.youtube.com/watch?v=tDiwhtcVrbw>

War Child / Batman. Youtube.

NÄKÖKULMIA KÖYHYYTEEN

» Pohdi: Mitä sinulle tulee mieleen sanasta ”köyhyys”?

KÖYHYYS

Uhri – Köyhät ovat traagisten olosuhteiden viattomia uhreja, joita rikkailla on moraalinen velvollisuus auttaa.

Kehitys – Köyhyys on kehityksen puutetta. Ongelmat korjaantuvat, kun köyhät maat saavat rikkaat maat kehityksessä ”kiinni”.

Sosiaalinen oikeus – Köyhyys on epäoikeudenmukaisuutta, jonka syynä ovat yhteiskunnalliset rakenteet. Muutos tapahtuu vaurauden tasapuolisen jakamisen kautta.

Huono hallinto – Köyhyyden syitä ovat huono hallinto ja korruptio.

Olemme syillisiä – Köyhien maiden tilanne on rikkaiden maiden ja siirtomaahistorian syytä. Köyhyyden ratkaiseminen on globaalin pohjoisen vastuulla.

Samassa veneessä – Globalisoituvassa maailmassa ihmiset ja maat ovat yhteydessä toisiinsa. Globaalin etelän ongelmat ovat koko maailman ongelmia.

Vieressä mainitut näkökulmat maailmanlaajuisen köyhyyteen on tunnistanut **Mirjam Vossen**, joka on tutkinut median kuvauksia globaalin etelän köyhyydestä. Tutkimuksessa todettiin, että globaalin etelän köyhyydestä puhuttaessa näkökulmat uhri, kehitys ja huono hallinto nousivat mediassa useimmiten esiin.

Mediassa köyhyyttä käsitellään usein yksipuolisesti. Köyhyys kuvataan yksinomaan rahan puutteeksi, ei mahdollisuuksien. Myöskään yhteiskunnallisten rakenteiden vaikutuksia köyhyyteen ei huomioida.

Köyhyydelle ei ole yhtä selitystä, vaan se johtuu usein monesta syystä yhtä aikaa. Valtaosa näkökulmista ei ole yksiselitteisesti oikein tai väärin. Kuitenkin yleinen käsitys köyhyydestä kehityksen puutteena on virheellinen. Kehitys ei ole suoraviivaista, eikä jatkuvaa kehitystä tavoitteleva maailma ole luonnonvarojen kannalta kestävä.

Numerofaktoja köyhyydestä ja varallisuudesta

- Lähes puolet maailman ihmisistä elää alle 6 eurolla päivässä
- Vuonna 2017 Suomessa pienituloisuuden raja yksin asuvalle oli 1229 €/kk. Nepalissa keskipalkka on noin 600 €/kk.
- Maailman rikkain prosentti omistaa 43 prosenttia maailman varallisuudesta

ESIMERKKEJÄ STEREOTYPIOISTA

STEREOTYPIAT SAAMELAISISTA SUOMESSA

Saamelaiset ovat Pohjoismaiden ja Venäjän alueella asuva alkuperäiskansa, jonka perinteinen asuinalue on nimeltään Saamenmaa. Saamelaisten asema alkuperäiskansana on vahvistettu Suomen perustuslaissa, mutta Suomi ei ole ratifioinut alkuperäiskansojen oikeuksia koskevaa ILO 169 -sopimusta. Saamelaisiin on historian saatossa kohdistunut runsaasti virheellisiä käsityksiä ja he ovat joutunut taistelemaan oikeuksistaan. Tämä johtuu siitä, että valtaväestö on päässyt kertomaan saamelaisten puolesta mitä he ovat ja mitä he eivät ole. Saamelaisten omaa ääntä ei ole kuultu tai sitä ei ole otettu huomioon.

Vielä 1900-luvun loppupuolella saamelaiset nähtiin ryhmänä, joka on jättäytynyt kehittyneen yhteiskunnan ulkopuolelle. Saamelaisia yritettiin suomalaistaa esimerkiksi koulukodeissa, joissa saamelaislapset erotettiin omasta perheestään ja suvustaan. Lapsia myös kiellettiin puhumasta äidinkieltään, ja he kohtasivat väkivaltaa.

Nykyään saamelaiset on otettu tiiviimmin osaksi yhteiskunnan kehittämistä, mutta edelleen julkiseen keskusteluun osallistuvat ja oikeuksiaan vaativat saamelaiset leimataan hankaliksi. Käsitykset saamelaisuudesta sekä saamelaisesta kulttuurista ja historiasta ovat edelleen kapeita ja perustuvat vanhoihin stereotyyppioihin. Nykyiselle

Tiesitkö, että suurin osa saamelaisista asuu Saamenmaan ulkopuolella? Suomessa saamelaisista noin joka kahdeksas asuu pääkaupunkiseudulla.

keskustelulle saamelaisista on ominaista se, että alkuperäiskansan oikeudet jäävät helposti puheen tasolle, mutta eivät siirry käytäntöön. Lisäksi saamelaisiin kohdistuu kohtuuttomia odotuksia kouluttaa ja valistaa valtaväestöä saamelaisuudesta sekä edustaa kaikkia saamelaisia.

Vinkkejä:

Saamelaisveri -elokuva

Eatnameamet – Hiljainen taistelumme -dokumentti

Saamenkieliset uutiset

Katkeamaton -dokumenttisarja

IRAKIN MIEHITYS MEDIASSA

Irak on ollut useiden konfliktien keskipiste 2000-luvun aikana. Vuonna 2003 sen miehitti amerikkalaisten johtama koalitio, minkä jälkeen raju yhteiskunnallinen muutos sytytti sisällissodan. 2010-luvulla terroristijärjestö Isis on herättänyt pelkoa ja kylvänyt tuhoa etenkin Irakin pohjoisosissa. Globaalit trendit ja konfliktit vaikuttavat erityisesti Irakin kaltaisiin hauraisiin ja epävakaisiin valtioihin.

Vaikka Irakin kehityssuunta onkin tällä hetkellä monella tavalla positiivinen, sotaan liittyvät kuvat ja muistot korostuvat yhä muun muassa Google-hakujen tuloksissa ja Irakiin sijoittuvissa sotaelokuvissa. Tällaiset kuvaukset voivat johtaa harhaan, sillä esimerkiksi terroristijärjestö Isisiä käsittelevät artikkelit, kuvat ja populaarikulttuurin tuotteet kuvaavat nimenomaan terroristijärjestöä, eivät kokonaista maata tai kansaa. Myös uutiset käsittelevät usein sotilasoperaatioita tai politiikkaa. Harvemmin esiin nousee vaikkapa se, miten tavalliset irakilaiset ovat sekä joutuneet terroritekojen uhreiksi että taistelleet terrorismia vastaan.

Koska vain poikkeukselliset tai negatiiviset tapahtumat saavat huomiota länsimaaisessa mediassa, kuvauksista usein unohtuu tavallisten ihmisten tavallinen arki. Kriisien lisäksi Irakin todellisuuteen mahtuu myös paljon hyvää ja kaunista, joka usein jää medialta huomaamatta. Esimerkiksi Irakin kukkafestivaalit tai perheiden huvipuistoretket eivät ylitä uutiskynnystä Suomessa. Jos emme mediassa näe irakilaisten rauhanomaista

ja tavallista elämää yhtä usein kuin konflikteja, voi meille jäädä kuva sotaisasta maasta ja väkivaltaisista ihmisistä. Negatiiviset ja yksipuoliset kuvaukset voivat vaikuttaa siihen, miten suhtaudumme maailmaan ja toisiimme.

Kun tarkastelemme kriittisesti kuvauksia konflikteista, opimme ymmärtämään paremmin median ja populaarikulttuurin valtaa luoda ja ylläpitää mielikuvia. Vaikka ne väistämättä vaikuttavat kuvaamme maailmasta, on tärkeää yrittää nähdä globaalin etelän maat kaikessa moninaisuudessaan.

» Tee kuvahaku sanalla ”Irak”. Millaisia kuvia löydät?

Pohdi:

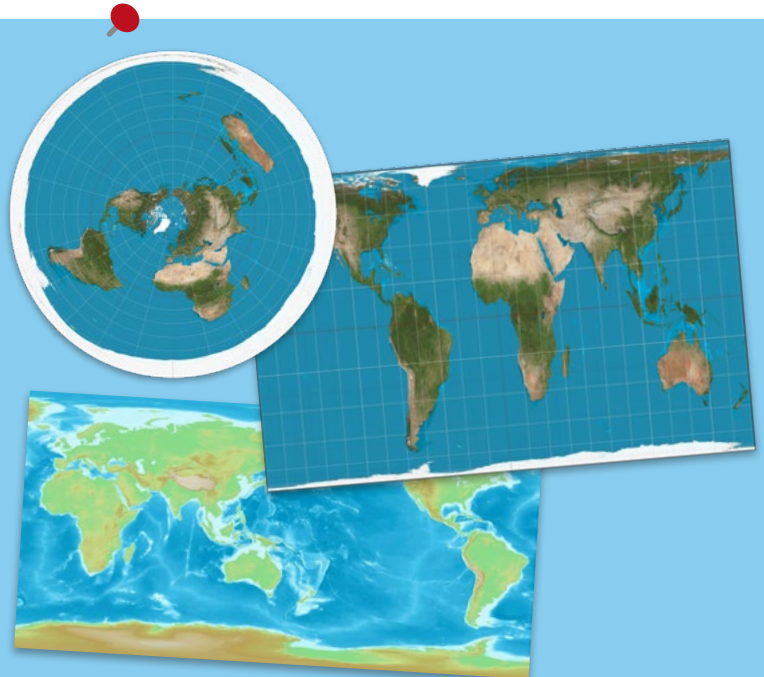
- » Uskotko, että Irakiin liittyvät kuvaukset ovat vaikuttaneet pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kohteluun Suomessa?
- » Millä tavoin voisimme laajentaa käsitystämme maista, joiden kuvauksissa korostuvat sota ja väkivalta?

HARJOITTEET

MAAILMANKARTTA

- » Piirrä maailmankartta katsomatta mallia viidessä minuutissa.
- » Mitä piirsit? Mitä jäi pois?
- » Katso erilaisia esityksiä maailmankartasta. Mitä eroja huomaat?

Maailmankartta esitetään usein Mercation projektion kautta, jossa Euroopan maat sijaitsevat kartan keskellä suurempina kuin mitä ne oikeasti ovat. Globaalin etelän maat puolestaan näyttävät kartassa todellista pienemmiltä.

KUVAPOHDINTA

- » Katso tunnettuun valokuvaan (Afghan Girl) pohjautuvaa piirrosta tai etsi alkuperäinen valokuva kuvahauulla. Lue valokuvan tarina ja keskustele:
- Onko afgaanitytön kuvan taustatarinassa jotain ongelmallista? Mitä?
 - Kenen näkökulmasta Sharbat Gulan tarina kerrottiin?

Pakolaisleirillä mies-valokuvaaja kuvasi nuoren **Sharbat Gulan** ilman lupaa lapselta tai tämän vanhemmilta. Tyttö ei halunnut tulla kuvatuksi tai riisua huiviaan. Sharbat Gula kertoi myöhemmin olleensa kuvaus-tilanteessa vihainen ja peloissaan. Kun kuva julkaistiin, tytön katseen kerrottiin heijastavan sodan pelkoa. Aikuisena hän kuitenkin kertoi pelänneensä vain vierasta miestä, joka pakotti hänet valokuvaan. Nainen sai tietää kuvan valtavasta suosiosta vasta 17 vuotta sen julkaisun jälkeen. Valokuvaaja loi kuvalla pitkän ja menestyksekkään uran ja tienasi paljon rahaa, mutta Sharbat Gula ei hyötynyt kuvan menestyksestä lainkaan.

KUVAPOHDINTA

- » Katso kuvia Ugandasta. Millaisen kuvan ne antavat elämästä Ugandassa?

Ammattikoulusta valmistuneita.

Pakolaisia Bidibidin pakolaisasutuksessa.

Tatu Blomqvist / KUA

5. KEHITYS

**Tiesitkö,
että myös Suomi
on ollut avunsaajana
esimerkiksi
40–50-luvun taitteessa,
kun suomalaislapset
saivat apua
Unicefilta?**

MITÄ KEHITYSYHTEISTYÖ ON?

Kehitysyhteistyön tavoitteena on parantaa köyhimpien maiden elinoloja ja edistää ihmis-oikeuksien toteutumista. Sekä yksilöt että yhteiskunnat hyötyvät kehitysyhteistyöstä, johon osallistuvat valtiot, järjestöt ja yksittäiset kansalaiset. Kehitysyhteistyö on läpinäkyvää eli sen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan tarkasti. Kehitysyhteistyössä keskitytään tiettyihin teemoihin, kuten rauhaan, tasa-arvoon ja koulutukseen. Valtioiden tekemä kehitysyhteistyö tähtää yleensä poliittiseen ja rakenteelliseen muutokseen, kun taas järjestöjen työ tapahtuu enemmän ruohonjuuritasolla.

Kehitysyhteistyön historiaa ovat muovanneet globaalin pohjoisen ja etelän historialliset suhteet, jotka perustuvat poliittisiin konflikteihin, kolonialismiin ja lähetystyöhön, jota Suomesta alettiin tehdä ulkomaille jo 1800-luvulla. Kehitysyhteistyössä tulee olla tietoinen historian painolastista,

sillä haasteisiin ja ongelmiin keskittyvä viestintä voi ylläpitää vahingollisia stereotypioita globaalista etelästä.

Kehitysyhteistyötä kutsuttiin aiemmin kehitysavuksi. Käsitteet ilmaisevat, miten eri tavalla työ on nähty ennen ja nykyään. Aiemmin kyseessä oli ylhäältä alaspäin tarjottu avustus, jossa ei aina huomioitu autettavien ihmisten todellisia tarpeita. Nykyään toimitaan enemmän yhteistyössä ja -ymmärryksessä tasavertaisina kumppaneina. Kehitysyhteistyössä avainasemassa ovat oikeutetusti paikalliset työntekijät, joilla on erityistä asiantuntemusta alueen olosuhteista ja tarpeista.

Hyvin toteutetulle kehitysyhteistyölle on suuri tarve. Mailla, jotka ovat hyötäneet kolonialismista, on myös velvollisuus auttaa ja jakaa omastaan. Seuraavalle sivulle on koottu asioita, joita kehitysyhteistyöllä on saatu aikaan.

MITÄ KEHITYS- YHTEISTYÖ TEKEE?

Naisten säästö-
ryhmän jäseniä
Ugandan
Rwamwanjassa.

Patrick Meinhardt/KUA

Mengo
Primary Schoolin
oppilaita.

Hugh Rutherford/KUA

Ammatti-
koulutusta
pakolaisille.

Kansainvälinen kehitysyhteistyö on tukenut maailman köyhimpiä maita monella saralla. Edistysaskelia ovat olleet **äärimmäisen köyhyyden*** väheneminen puoleen ja lapsikuolleisuuden alle puoleen. Samoin on onnistuttu vähentämään HIV-tartuntoja sekä raskauden ja synnytyksen komplikaatioihin liittyvää kuolleisuutta. Kehitysyhteistyön ansiosta aiempaa useampi lapsi on päässyt kouluun, ja sukupuolierot ovat tasoittuneet peruskoulutuksessa. Lisäksi ihmisiä on tuettu konfliktien keskellä esimerkiksi Syyriassa.

Suomen toteuttama kehitysyhteistyö on muun muassa parantanut ruokaturvaa ja lisännyt veden, ehkäisyn ja uusiutuvan energian saatavuutta köyhissä maissa. Samoin on edistetty koulutusta ja ilmastonmuutoksen hillitsemistä sekä puolustettu vammaisten oikeuksia.

Kirkon Ulkomaanapu on toiminut erityisesti koulutuksen, toimeentulon, rauhan ja naisten yrittäjyyden eteen sekä panostanut koulutuksen saatavuuteen katastrofialueilla.

*Eläminen alle 2 eurolla päivässä.

VALKOINEN PELASTAJA

Mistä on kyse?

Valkoisen pelastajan kompleksi on ilmiö, jossa hyväntahtoiset valkoiset ihmiset kokevat velvollisuudekseen pelastaa ei-valkoiset ihmiset oletusta kurjuudesta, mutta samalla päätyvät usein aiheuttamaan enemmän haittaa kuin hyötyä. Ilmiön taustalla voi olla paitsi huono omatunto historian tapahtumista kuten kolonisaatiosta, myös ajatus omasta paremmuudesta ja asian tuntijuudesta. Valkoiset pelastajat haluavat olla tarinan sankareita antamatta kunniaa globaalien etelän maiden ihmisten omalle kovalle työlle. He eivät kuitenkaan usein ymmärrä paikallisten yhteisöjen todellisia olosuhteita tai tarpeita, ja tehottomuuden lisäksi ilmiö voi olla vaarallinen.

Miten ilmiö näkyy?

Valkoisen pelastajan ilmiö on havaittavissa esimerkiksi Hollywood-elokuissa sekä avustustyön gaaloissa ja kampanjoissa, joissa valkoisia julkisuuden henkilöitä kuvataan kauhistelemassa globaalien etelän ihmisten elinoloja. Kauhistelun lisäksi köyhyyttä saatetaan romantisoida esimerkiksi kuvailemalla globaalien etelän ihmisiä ”köyhinä, mutta onnellisina”. Molemmat suhtautumistavat ovat ongelmallisia omilla tavoillaan, valkoinen pelastajuus johtamalla vahingolliseen toimintaan ja köyhyyden romantisointi luomalla epäaktiivisuutta tilanteen korjaamiseen.

Mikä ilmiössä on haitallista?

Ongelmana ei ole valkoinen iho tai halu auttaa, vaan se millaisiin lopputuloksiin hyvät aiheet auttamisen taustalla voivat johtaa. Valkoisten ihmisten esittäminen aina auttajina ja ei-valkoisten ihmisten pelastettavina muovaa tapaamme nähdä ja kohdella ihmisiä. Ilmiö ei ole ongelma vain ”siellä jossain”, vaan se vaikuttaa ihmisten välisiin suhteisiin kaikkialla. Ilmiön myötä rodullistettu henkilö saatetaan nähdä vain valkoisten avun kohteena, jolloin hänen oma äänensä sivuutetaan. Valkoisen pelastajan ilmiö siis vaikuttaa arjen kohtaamisiin ja rasismiin myös Suomessa.

Mikä vaihtoehdoksi?

Valkoinen pelastajuus ja köyhyiden romantisointi tai sen hyväksyminen eivät ole ainoita tapoja suhtautua globaaliin etelään. Voimme valita haastaa valta-asetelmia ja tapaa, jolla globaalin etelän yhteiskuntia ja rodullistettuja ihmisiä esitetään esimerkiksi mediassa. Lisäksi paikallisella ja globaalilla tasolla on tärkeää tukea politiikkaa, joka pyrkii edistämään tasa-arvoa maailmanlaajuisesti.

Vinkit:

NoWhiteSaviours -instagram-tili

Mari Manninen: Hyvät aiheet

Ujuni Ahmedin vieraana -podcast: ”Miksi on ongelmallista lähettää valkoinen julkkis ihmettelemään Afrikan köyhiä?”

ESIMERKKI

Valkoisen pelastajan kompleksi näkyy myös matkailun saralla esimerkiksi vapaaehtoisturismin yleisyydessä. Vaikka vapaaehtoistoiminta voi olla myös kestäväää ja hyödyllistä, usein lyhytkestoiseen vapaaehtoistyöhön lähdetään ilman tietoja ja taitoja, joista olisi aitoa hyötyä. Näin päädytään vahvistamaan vahingollisia valta-asetelmia. Usein valkoisen pelastajan sanomaa jaetaan sosiaalisessa mediassa julkaisemalla kuvia, joissa ilmenee stereotyyppinen auttajan ja avustettavan valta-asetelma.

Parhaassa tapauksessa tällainen vapaaehtoisturismi on hyödytöntä ja pahimmillaan jopa vahingollista niille, joita vapaaehtoistyöntekijä on pyrkinyt auttamaan. Erityisen haitallisia esimerkkejä löytyy esimerkiksi globaalin etelän orpokodeista, joissa maksullinen vapaaehtoisturismi on tehnyt orpokodeista lapsille vahingollista bisnestä.

HARJOITTEET

VALKOISEN PELASTAJAN TUNNUSMERKIT?

- » Miten tunnistat mediassa valkoisen pelastajan? Listatkaa yleisiä tuntomerkkejä.

KUVATEHTÄVÄ

Ääriliike Taliban hyökkäsi Afganistaniin uudestaan vuonna 2021. Puolustusvoimat julkaisi hyökkäyksen jälkeen useita kuvia, joissa suomalaiset sotilaat auttavat paikallisia lapsia.

- » Etsi kuvia hakusanoilla Puolustusvoimat Afghanistan 2021 ja keskustelkaa:
 - Millaisia tunteita ja ajatuksia kuvat sinussa herättävät?
 - Millaista kuvaa niillä luodaan kriisistä? Entä armeijasta?
 - Näkyykö kuvissa valkoisen pelastajan ilmiö?

KESKUSTELU:

- » Lähtisitkö matkalle eteläisen pallonpuoliskon maihin, jos et saisi ottaa kuvia paikallisten ihmisten kanssa?
- » Miksi turistit usein ottavat matkoilla kuvia köyhien lasten kanssa?
- » Voitaissiinko ulkomailta tulla Suomeen auttamaan köyhiä lapsia samalla tavalla kuin Suomesta lähdetään muualle auttamaan? Miksi, miksi ei?

VASTAKAMPANJA

Suomalaiset lapset kärsivät kylmyydestä ja ankeudesta. Lapset ovat hiljaisia ja vakavia ja moni kärsii paleltuneista nilkoista. Heillä ei ole lapsia, eivätkä he talvisin näe aurinkoa moneen kuukauteen.

Tule mukaan pelastamaan suomalaiset lapset! Et tarvitse erityisiä taitoja, ainoastaan suuren sydämen ja halun auttaa! Hae nyt vapaaehtoisohjelmaan nettisivuillamme.

Terveisin
**PELASTA SUOMALAISET
LAPSET NYT -SÄÄTIÖ**

- » Millaisia ajatuksia tämä ilmoitus sinussa herättää?
- » Katsokaa lisäksi SAIH Norwayn Radi-aid-kampanjan video, jossa asetelma auttajasta ja autettavasta on käännetty ylösalaisin. Youtube: Africa For Norway
- » Ideoikaa oma vastakampanja, jossa avun kohde ei olekaan globaalin etelän maa, vaan valtio Euroopassa.

6. VAIKUTTAMINEN

VAIKUTTAMINEN GLOBAALEIHIN KYSYMYKSIIN – KOOTUT VINKIT

Isot globaalit kysymykset näyttäytyvät usein vaikeina ja monimutkaisina ja siksi voi helposti tuntua siltä, että ongelmile ei voi tehdä mitään. Tämä ei kuitenkaan ole totta, sillä me kaikki voimme vaikuttaa paremman maailman puolesta. Ja mitä useampi ihminen ryhtyy toimeen, sitä todennäköisemmin muutos saadaan aikaiseksi.

Alkuun globaaleihin kysymyksiin vaikuttamisessa pääset esimerkiksi alla olevien vinkkien avulla. Näillä viidellä vinkillä pystyt tunnistamaan ongelman ja kehittämään tapoja siihen puuttumiseksi.

ONGELMA Mikä on se ongelma, johon haluat puuttua?

TAVOITE Minkä asian haluat muuttuvan ja miten?

KOHDE Ketkä voisivat muuttaa tätä asiaa? Keneen vaikuttaminen kohdistuu? Ketkä ovat keskeiset päätöksentekijät juuri tässä asiassa?

TOIMINTA Mitä konkreettista voisit tehdä ja millä aikataululla?

TYÖNJAKO & YHTEISTYÖ Kerää porukka kasaan! Sopikaa, kuka tekee mitä. Millaista yhteistyötä voidaan tehdä esimerkiksi muiden järjestöjen tai aktiivien kanssa?

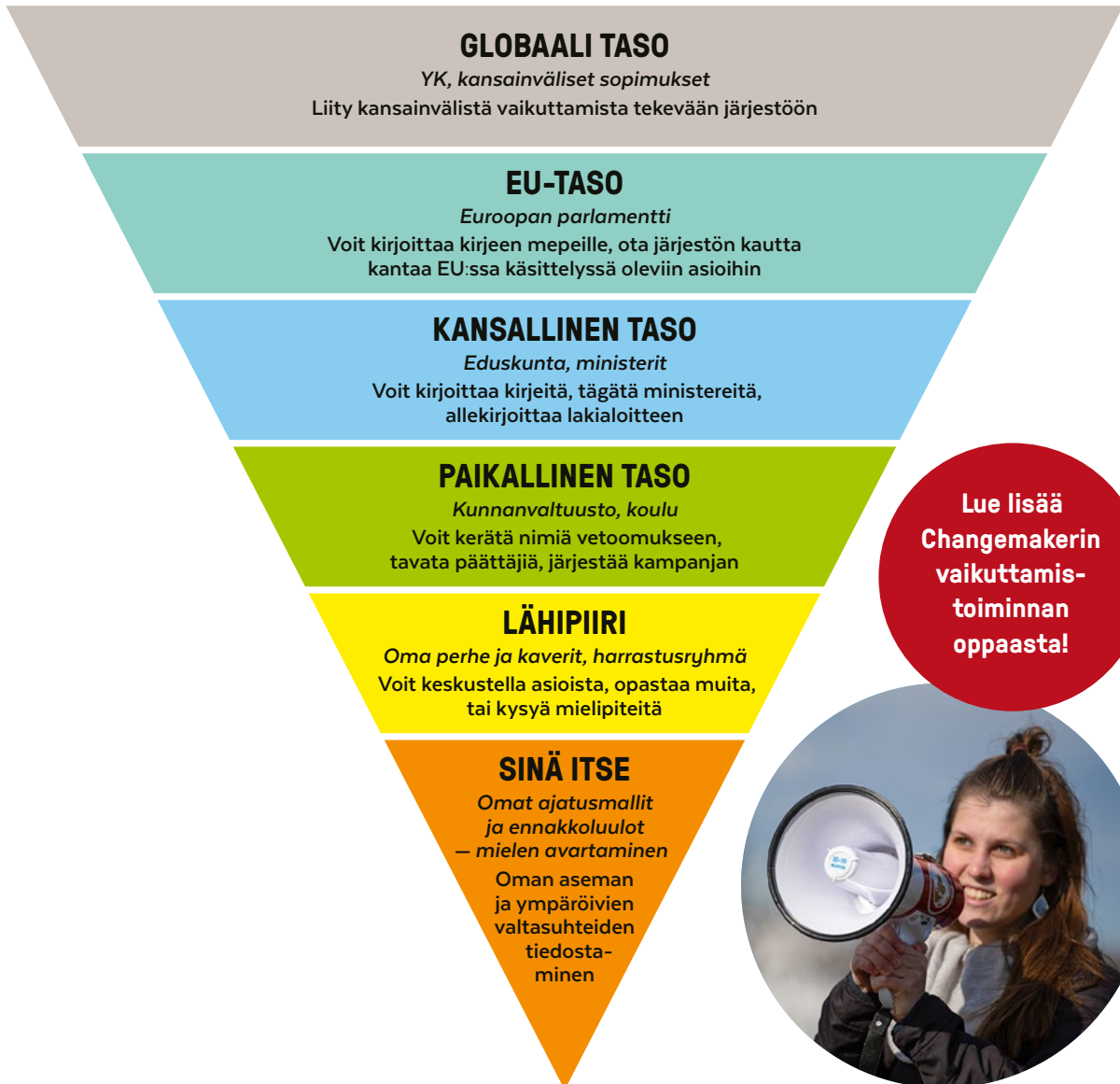

MITÄ SINÄ VOIT TEHDÄ?

- » Liity järjestöön
- » Kerää nimiä vetoomukseen
- » Allekirjoita kansalaisaloite
- » Osallistu mielenosoitukseen
- » Kirjoita viesti päättäjälle
- » Tapaa päättäjiä (esim. rehtori, kunnanvaltuutettu, ministeri)
- » Kampanjoi somessa – tägää ministeri tai aloita hashtag somekanavalla
- » Levitä tietoa lähipiirille ja/tai somessa
- » Järjestä tempaus

"Älä koskaan epäile pienen, asialleen vannoutuneen ihmisryhmän kykyä muuttaa maailmaa. Se on itse asiassa ainoa tie muutokseen."
 Kulttuuriantropologi
 Margaret Mead

VAIKUTTAMISEN TASOT

7. LOPUKSI: TÄRKEINTÄ ON OLLA AVOIN UUDELLE

Tässä oppaassa olemme tarkastelleet maailmaa erilaisista näkökulmista ja pyrkineet haastamaan yhteiskunnassa vallitsevia ajatuksia elämästä eri puolilla maailmaa. Lopuksi me materiaalin koonneet nuoret haluamme korostaa, että kukaan meistä ei tiedä tai voi tietää kaikesta kaikesta. Maailma ympärillämme muuttuu koko ajan ja se on täynnä mahdollisuuksia oppia uutta.

On tärkeää myöntää, että virheitä sattuu, ja joskus voimme loukata ihmisiä ympärillämme ilman että tarkoitamme mitään pahaa. Virheiden kautta voimme oppia lisää itses-
tämme ja maailmasta. Kun suhtaudumme lempeydellä itseemme ja ihmisiin ympärillämme, olemme valmiita myöntämään virheemme ja oppimaan niistä, ja tarkas-
telemme omia ajatuksiamme kriittisesti, voimme tehdä maailmasta paremman ja reilumman paikan kaikille.

- Tiedosta, että et tiedä kaikkea ja että sinun näkemyksesi maailmasta eivät välttämättä ole ainoa oikea totuus.
- Kuuntele ja kunnioita ihmisiä ympärilläsi.
- Ole valmis oppimaan ja myöntämään virheesi.
- Aseta itsesi toisen ihmisen asemaan.
- Ole armollinen itsellesi ja muille.
- Koeta selvittää asioita itse ja kysy rohkeasti.
- Vaikuta ja kannusta ihmisiä ympärilläsi vaikuttamaan paremman maailman puolesta.

CHANGEMAKER

Changemaker on Kirkon Ulkomaanavun yhteydessä toimiva nuorten ja nuorten aikuisten vaikuttamisverkosto, joka toimii globaalin oikeudenmukaisuuden puolesta. Kaikki toimintamme on nuorten itse suunnittelemaa ja toteuttamaa. Teemme kampanjoita ja muuta vaikuttamistoimintaa, joilla puutummme epäoikeudenmukaisuutta aiheuttaviin rakenteisiin, nostamme esille globaalin etelän ja heikoimmassa asemassa olevien ihmisten näkökulmaa sekä Suomen roolia maailmanlaajuisten ongelmien ratkaisemiseksi.

Viime vuosina olemme kampanjoineet muun muassa kehitysyhteistyön rahoituksen puolesta, nuorten aktivistien kohtaamaa verkkohäirintää vastaan, sekä yritysvastuulain puolesta. Vaikuttamistyön kohteena ovat poliitikot, yksittäiset

ihmiset, yritykset, kirkko sekä muut yhteiskunnalliset toimijat, joiden tekemät päätökset vaikuttavat yhteiseen maailmaamme.

Verkostomme toiminnan ytimenä ovat vapaaehtoisuus ja nuorten osallisuus. Innostaaksemme yhä uusia nuoria vaikuttamistoimintaan järjestämme koulutuksia kehityskysymyksistä sekä vaikuttamisen keinoista, viikonloppuleirejä, teemme vierailuja kouluihin ja seurakuntiin sekä julkaisemme omaa Globalisti-lehteä ja -podcastia. Toimimme sekä valtakunnallisesti että paikallisesti.

Changemakerin toimintaan on helppo tulla mukaan! Tutustu tuleviin tapahtumiin nettisivuilla tai somessa, ilmoittaudu mukaan tai kysy lisää tiimiläisiltä, joiden yhteystiedot löydät nettisivuilta. Tule mukaan rakentamaan parempaa maailmaa!

KESKEISET KÄSITTEET

Ennakkoluulo Ennakkoluuloilla tarkoitetaan mielikuvia ja käsityksiä, joita luomme ihmisistä tai asioista ennen niihin tutustumista. Ennakkoluulot voivat kohdistua esimerkiksi johonkin ihmisryhmään, kulttuuriin tai alueeseen. Katso myös: *stereotypia*.

Globaalikasvatus Globaalikasvatus on kaikille ihmisille suunnattua toimintaa, tietoa ja taitoja, joilla pyritään laajentamaan ihmisten ymmärrystä maailmasta. Kriittisen globaalikasvatuksen tarkoituksena on nostaa esille etenkin yhteiskunnallisia rakenteita sekä globaaleja riippuvuus- ja valtasuhteita.

Globaali etelä Maailman alueet, joissa tulotaso on matala ja köyhyys yleisempää kuin globaalissa pohjoisessa. Globaali etelä ei rajoitu vain maantieteelliseen sijaintiin, vaikka se sijoittuu pääosin eteläiselle pallonpuoliskolle. Globaalissa etelässä elää suurin osa maailman väestöstä. Tästä syystä globaalista etelästä voidaan käyttää myös termiä enemmistömaailma.

Globaali pohjoinen Maailman rikkaat alueet, joissa tulo- ja hyvinvointitaso on korkea. Globaali pohjoinen ei rajoitu vain maantieteelliseen sijaintiin, vaikka se sijoittuu pääosin pohjoiselle pallonpuoliskolle. Globaalin pohjoisen maiden hyvinvointi on historian saatossa rakentunut

globaalin etelän luonnonvaroille ja hyväksikäytölle. Globaalista pohjoisesta voidaan myös käyttää termiä vähemmistömaailma.

Kehitysyhteistyö Kehitysyhteistyö on toimintaa, jolla pyritään parantamaan maailman heikoimassa asemassa olevien ihmisten elinoloja. Kehitysyhteistyön tavoitteena on turvata ihmisille toimeentulo ja oikeudenmukaisempi yhteiskunta. Kehitysyhteistyötä tehdään yhteistyössä paikallisten ihmisten ja järjestöjen kanssa.

Mikroaggressio Mikroaggressiot ovat kysymyksiä, tekoja ja kommentteja, jotka ylläpitävät rasistisia stereotypioita. Mikroaggressiot voivat olla tahallisia tai tahattomia ja usein niiden sanoja kokee ne harmittomiksi. Mikroaggressiot voivat olla esimerkiksi kysymyksiä ulkonäkönsä vuoksi vähemmistöön kuuluvan ihmisen kotimaasta tai kielitaidosta. Mikroaggressioiden vuoksi näkyvään vähemmistöön kuuluva ihminen voi kokea ulkopuolisuutta ja kuormitusta.

Rasismi Rasismi tarkoittaa ihmisryhmään kohdistuvaa syrjintää tai alistamista ihonvärin, kielen, kansalaisuuden, kulttuurin tai muun ominaisuuden perusteella. Rasismi voi näkyä esimerkiksi yksilön tekoina, ennakkoluuloina tai yhteiskunnan rakenteina, jotka asettavat ihmisryhmiä eriarvoiseen asemaan. Rasismi liittyy tiiviisti valtaan.

Rodullistaminen Rodullistamisessa ihmiseen liitetään ihonväriin ja oletettuun etniseen taustaan liittyviä stereotypioita ja ennakkoluuloja, joista hän ei usein tunnista itseään. Rodullistettua ihmistä kohdellaan eri tavoin kuin valkoista ihmistä. Rodullistaminen ylläpitää rasismia.

Stereotypia Stereotypiat ovat yleistyksiä ja kärjistyksiä ihmisistä ja ihmisryhmistä. Ne voivat kohdistua muun muassa kulttuuriin, kansallisuuteen, uskontoon, kieleen ja sukupuoleen. Stereotypiat voivat olla myönteisiä tai kielteisiä, mutta ne ovat aina yksinkertaistuksia eivätkä huomioi ihmisten moninaisuutta. Katso myös: *ennakkoluulo*.

Tempaus Tempaus on vaikuttamiskampanjan toiminnallinen osa. Tempauksessa tuodaan näkyvällä tavalla esille, mihin kampanjalla halutaan vaikuttaa. Tempaus voi olla esimerkiksi katuperformanssi, sosiaalisen median haaste tai tapahtuma. Englanninkielisessä kontekstissa saatetaan tempauksesta käyttää termiä *action*.

Vaikuttaminen Vaikuttamisella pyritään saamaan aikaan muutosta yhteiskunnassa. Vaikuttaa voi monella eri tavalla, kuten tekemällä kampanja, osallistumalla jonkin järjestön toimintaan, tai levittämällä tietoa somessa tai lähipiirissä. Jokainen ihminen voi vaikuttaa jollain tavalla.

Valkoinen pelastajuus Valkoinen pelastaja on etuoikeutettu ja yleensä valkoinen ihminen, joka kokee velvollisuudekseen auttaa huono-osaisempia ei-valkoisia ihmisiä. Ilmiön taustalla ovat vääristyneet käsitykset ihmisten tarpeista sekä yksipuolinen kurjuutta korostava kuvasto globaalin etelän maista. Valkoisen pelastajan auttamistyö palvelee usein enemmän itse pelastajaa ja voi olla autettaville ihmisille jopa haitallista. Valkoinen pelastajuus ylläpitää rasistisia stereotypioita.

Yhteiskunnalliset rakenteet Rakenteet ovat yhteiskunnassa ja maailmassa vallitsevia ajatuksia, järjestelmiä ja toimintatapoja, jotka ovat luonteeltaan melko pysyviä. Rakenteiden takana ovat aina ihmiset, joskin yhden ihmisen on vaikea muuttaa niitä. Rakenteet ovat epäoikeudenmukaisia, jos ne asettavat ihmisiä eriarvoiseen asemaan.

Äärimmäinen köyhyys Maailmanpankki on määritellyt äärimmäisen köyhyyden rajaksi elämisen alle 1,90 dollarilla eli noin kahdella eurolla päivässä. Äärimmäisessä köyhyydessä elävien ihmisten perustarpeet eivät täyty. Äärimmäinen köyhyys on yleisintä globaalissa etelässä. Vuonna 2020 arviolta 689 miljoonaa ihmistä eli äärimmäisessä köyhyydessä. Köyhyysrajamääritelmiä on myös kritisoitu siitä, että virallisen köyhyysrajan yläpuolella eläminen ei välttämättä tarkoita elämisen perustarpeiden täyttämiseen riittävää elintasoa.

LÄHTEET JA MATERIAALIT

Globaalikasvatus

Fingo 2018. Kehitysmaat, kehittyvät maat, kolmas maailma, globaali etelä – miten puhua maailman enemmistöstä?

<https://fingo.fi/ajankohtaista/yleinen-fi/kehitysmaat-kehittyvat-maat-kolmas-maailma-globaali-etela-miten-puhua-maailman-enemmistosta/>

Globaalikasvatus.fi. Mikä globaalikasvatus? <https://www.globaalikasvatus.fi/mika-globaalikasvatus>

Niittymäki Hanna, Fingo 2021. Etelän ääni globaalikasvatuksessa. <https://fingo.fi/julkaisut/etelan-aani-globaalikasvatuksessa/>

Globaalikasvatuksen valikkoryhmä: Oppimateriaalit ajan tasalle! Kohti aktiivista maailmankansalaisuutta

<https://www.globaalikasvatus.fi/sites/default/files/oppimateriaalit-ajan-tasalle-muistilista.pdf>

Center for Global Education Vanessa Andreotti, 2006. Soft versus Critical Global Citizenship Education.

<https://www.developmenteducationreview.com/issue/issue-3/soft-versus-critical-global-citizenship-education>

Yhteiskunnalliset rakenteet ja epäoikeudenmukaisuus

Maailma.net 2021. Kääntäytkö rikkaat maat rokotepatenteista luopumisen kannalle? – Yhdysvallat ilmoitti kannattavansa patenttivapautusta, nyt EU:ita vaaditaan samaa. <https://www.maailma.net/uutiset/kaantyyvatko-rikkaat-maat-rokotepatenteista-luopumisen-kannalle-yhdysvallat-ilmoitti>

Lääkärilehti.fi 2021. Rokotteita ei riitä Saharan eteläpuoliseen Afrikkaan.

<https://www.laakarilehti.fi/ajassa/ajankohtaista/rokotteita-ei-riita-saharan-etelapuoliseen-afrikkaan/>

EOS 2020. Global North Is Responsible for 92% of Excess Emissions.

<https://eos.org/articles/global-north-is-responsible-for-92-of-excess-emissions>

DW 2019. The global injustice of the climate crisis.

<https://www.dw.com/en/the-global-injustice-of-the-climate-crisis-food-insecurity-carbon-emissions-nutrients-a-49966854/a-49966854>

Christian Aid 2019. Hunger Strike: The climate and food vulnerability index.

<https://www.christianaid.org.uk/sites/default/files/2019-07/Hunger-strike-climate-and-food-vulnerability-index.pdf>

WWF, Ylikulutus. <https://wwf.fi/uhat/ylikulutus/>

If The World Were 100 People | GOOD Data <https://youtu.be/QFrqTFRy-LU>

Kolonialismi

Tieteen termipankki: kolonialismi. <https://tieteen termipankki.fi/wiki/Historia:kolonialismi>

Yle 2021. Alemmuuskompleksi oli syy, miksi suomalaiset syrjivät Petsamon saamelaisia kuin siirtomaaherrat, sanovat tutkijat

– ”Kolonialismi tulisi nähdä osana Suomen historiaa”. <https://yle.fi/uutiset/3-11864702>

Yle 2020 Toimittajalta: Suomellakin on siirtomaahistoriansa, emmekä siksi voi seurata keskustelua ulkopuolisina.

<https://yle.fi/uutiset/3-11433373>

Stereotypiat, ennakkoluulot ja representaatiot

Taksvärkki 2020. Maailman äänet: opas mediakasvatukselliseen globaalikasvatukseen.

https://www.taksvarkki.fi/tv/wp-content/uploads/2020/12/Maailmanaaenet_2020.pdf

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Stereotypiat ja ennakkoluulot.

<https://www.mll.fi/tehtavat/stereotypiat-ja-ennakkoluulot-rasismi-ja-vihapuhe/>

The Wire 2019. You'll Never See the Iconic Photo of the 'Afghan Girl' the Same Way Again.

<https://thewire.in/media/afghan-girl-steve-mccurry-national-geographic>

Saamelaisneuvosto 2021

<https://www.saamicouncil.net/news-archive/saamelaisneuvosto-suomen-on-korjattava-ihmisoikeusloukkaukset-ja-ratifioitava-ilo-169-sopimus>

Yle 2017 <https://yle.fi/uutiset/3-9579558>

Yhdenvertaisuus ja syrjintä

Suomen YK-liitto. Vammaisten oikeudet. <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ihmisoikeudet/vammaisten-oikeudet>

THL Tasa-arvosanasto. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto>

Yhdenvertaisuusvaltuutettu. Rasismi. <https://syrjinta.fi/rasismi>

Koskela Minja, Kalevi Sorsan säätiö 2018. Mikä ihmehen intersektionaalinen feminismi?
<https://sorsaoundation.fi/mika-ihmeen-intersektionaalinen-feminismi/>

Köyhyys

Vossen Mirjam & Schulpen Lau 2018. Media frames and public perceptions of global poverty in the UK: Is there a link?
https://www.researchgate.net/publication/326617889_Media_frames_and_public_perceptions_of_global_poverty_in_the_UK_Is_there_a_link

WorldBank. Poverty. <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty>

Inequality. Global inequality. <https://inequality.org/facts/global-inequality/>

Oxfam. 5 shocking facts about extreme global inequality and how to even it up.
<https://www.oxfam.org/en/5-shocking-facts-about-extreme-global-inequality-and-how-even-it>

Tilastokeskus. Tulonjakotilasto 2017 https://www.stat.fi/til/tjt/2017/01/tjt_2017_01_2019-03-01_tie_001_fi.html

Kehitysyhteistyö

Fingo. Kehitysyhteistyön tulokset. <https://fingo.fi/vaikuttaminen/kehityspoliittika/kehitysyhteistyön-tulokset/>

Ulkoministeriö. Suomen kehityspoliittikan tavoitteet ja periaatteet. <https://um.fi/suomen-kehityspoliittikan-tavoitteet-ja-periaatteet>

Kirkon Ulkomaanapu. Kehitysyhteistyö. <https://www.kirkonulkomaanapu.fi/mita-teemme/kehitysyhteistyö/>

Martta Kaskinen, 2018. Just Fundraising? : Finnish NGO campaign imaginaries of women and girls in the Global South.
<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/277709>

Agenda 2030 https://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/Agenda2030_ep%C3%A4virallinen+suomennos.pdf/707fe444-6540-49d6-86a3-fd6bee1cf345/Agenda2030_ep%C3%A4virallinen+suomennos.pdf

Valkoinen pelastaja

Voima 2021. Media näyttää valkoisen näkökulman maailmasta ja kehitysyhteistyöstä paistaa valkoisen pelastajan syndrooma.
<https://voima.fi/artikkeli/2021/media-nayttaa-valkoisen-nakokulman-maailmasta-ja-kehitysyhteistyosta-paistaa-valkoisen-pelastajan-syndrooma/>

Antroblogi Martta Kaskinen, 2020. Hyväntekijyyt ja kolonialismin taakka. <https://antroblogi.fi/2020/02/white-savior-kolonialismin-taakka/>

UnicefElisa Rimaila, 2017. Vaaralliset vapaaehtoisturistit. <https://www.unicef.fi/blogi/vaaralliset-vapaaehtoisturistit/>

Ulkoministeriö Otto Härö, 2018. Vapaaehtoistyö Nepalilasten kodeissa – kuka hyötyy, kuka ei?
<https://blogit.ulkoministerio.fi/nepal/vapaaehtoistyö-nepalin-lastenkodeissa-kuka-hyoty-kuu-ei/>

Mari Manninen, 2020. Hyvät aiheet.

Ujuni Ahmedin vieraana -podcast: Miksi on ongelmallista lähettää valkoinen julkis ihmettelemään Afrikan köyhiä? <https://www.supla.fi/audio/3951173>

Joutsijoki Anna, 2015. "Some of them come to see how the Africans are" : Children's perspective on international volunteering in children's homes in Kenya. <https://www.theseus.fi/handle/10024/100559>

Materiaalityöryhmä:

Sini Al-Fraidawi, Anne Heikkinen, Laia Herlevi,
Anna Joutsijoki, Sanna Maunu, Saana Niemi,
Petteri Näreikkö

Materiaalityöryhmää koordinoi:

Helmi Saksholm

Kiitos myös:

Matias Uusisilta, Martta Kaskinen, Marjo Leiviskä

Taitto ja kuvitus:

Otto Koivunen

changemakerfin

ChangemakerFin

Changemaker Finland

changemaker.fi

CHANGEMAKER

KUA

Kirkon
Ulkomaanapu

